

СТАНДАРТИЗАЦІЯ, МЕТРОЛОГІЯ ТА ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ У 2016 РОЦІ

Нещодавно вийшли у світ нові редакції Законів України «Про стандартизацію» та «Про метрологію і метрологічну діяльність». За поясненням нововведень редакція журналу «ССЯ» звернулася до фахівців провідного центру ДП «Укрметртестстандарт». Про зміни у національній системі стандартизації, метрології та підтвердженні відповідності розповіли керівники ДП «Укрметртестстандарт» В. П. Місячний, Ю. В. Кузьменко та В. Д. Ример.



Володимир Петрович Місячний, заступник генерального директора із стандартизації, інформаційного забезпечення та наукової діяльності ДП «Укрметртестстандарт»

— Володимире Петровичу, що нового відбулося у 2015 році у сфері стандартизації в Україні?

— Головною та найважливішою подією 2015 року стало набуття чинності нової редакції Закону України «Про стандартизацію» (редакція від 11.02.2015), метою якого є створення нової національної системи стандартизації, яка буде відповідати європейській моделі, зробить прозорішими процедури і правила у сфері стандартизації, що допоможе суб'єктам господарювання у їхній діяльності.

Минулого року також були прийняті важливі для національної економіки закони, які нададуть промисловості сучасні стандарти, що дозволять працювати на експорт, зокрема:

- Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» (набув чинності 10.02.2016);
- Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (набув чинності 20.09.2015);
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів» (набув чинності 20.09.2015).

На сьогоднішній день вже прийнято 46 технічних регламентів (ТР). Необхідно гармонізувати ще чимало стандартів, які будуть доказовою базою даних регламентів.

— Які завдання на даному етапі стоять перед державою у сфері технічного регулювання?

— Насамперед, це прискорення реформ. Якщо Україна зможе побудувати систему технічного регулювання за європейськими та міжнародними нормами та буде визнана у світі, відповідно, вітчизняна

продукція отримує вихід на світові ринки. У свою чергу, українська продукція, аби вийти на світові ринки, має відповідати вимогам міжнародних та європейських стандартів, вимогам безпечності відповідно до ТР, які розробляються з урахуванням європейських директив. Тому зараз іде плідна робота над гармонізацією українського законодавства з європейським та міжнародним.

На сьогоднішній день існує дуже багато складних питань, оскільки економіка та промисловість чекати не можуть. Окрім підготовки законодавчої бази, необхідно оновити і технічні можливості багатьох українських підприємств та установ. Мова йде стосовно технічних можливостей виробників та органів з оцінювання відповідності, оснащення їх сучасним вимірювальним та випробувальним обладнанням, упровадження у виробництво нових прогресивних технологічних процесів тощо.

— У чому полягала необхідність оновлення національної системи стандартизації?

Застарілість — саме так можна в цілому охарактеризувати національну систему стандартизації. З метою модернізації економіки та підвищення конкурентоспроможності продукції на шляху приєднання до європейського співтовариства виникла гостра потреба у змінах. Прийняття нової редакції Закону «Про стандартизацію» — це, можна сказати, перший крок на шляху змін. Сьогодні гостро постала потреба налагодити продуктивну роботу національного органу стандартизації (НОС), залучивши для цього необхідні кошти та кваліфікованих фахівців, розробити нові правила створення технічних комітетів стандартизації (ТК) та їхньої плідної діяльності, створити можливість розповсюдження офіційних копій національних стандартів в електронному вигляді, зруйнувавши монополію одного видавця, розробити нову нормативну базу основоположних документів національної стандартизації тощо.

Інтеграція України до ЄС також обумовлює необхідність у стислі терміни вдосконалити чинну нормативну базу національних стандартів відповідно до світових вимог, що дасть змогу усунути технічні бар'єри у виробництві та торгівлі.

Після реформування національної системи технічного регулювання, наслідком чого стане підписання з ЄС угоди про взаємне визнання сертифікатів відповідності, українські виробники для виходу на зовнішні ринки зможуть проходити всі необхідні процедури в Україні, що стане для них значним полегшенням.

— Із якими питаннями найчастіше звертаються вітчизняні підприємці до інформаційно-консультативного центру ДП «Укрметртестстандарт»?

— У першу чергу, це питання стосуються нововведень у законодавстві. Зміни у законодавстві, що проходять з метою гармонізації з європейським, підштовхують не тільки фахівців, але і підприємців до детального його вивчення. З цією метою ДП «Укрметртестстандарт» щонайменше один раз на місяць залучає фахівців та проводить відкриті семінари. До речі, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України призначило ДП «Укрметртестстандарт» консультативно-методичним центром із застосування Технічного регламенту щодо правил маркування харчових продуктів.

Наші провідні фахівці проводять також роз'яснення щодо поставок вітчизняної продукції у країни ЄС, підбирають чинні нормативні документи, які в разі їх добровільного застосування є доказовою базою відповідності продукції вимогам ТР; допомагають у ході розроблення технічних умов (ТУ) та змін до них, технологічної документації (технологічна інструкція, рецептура); здійснюють перевірку змісту маркування готової продукції; надають письмові відповіді та рекомендації.

На разі актуальна послуга, яку досить часто замовляють у нас, — це послуга інформаційного забезпечення, що дозволяє протягом року отримувати корисну, систематизовану інформацію щодо усіх змін, які відбулися у національних стандартах, виходячи з останніх змін законодавства. Особливо сьогодні, коли відбувається реформування системи технічного регулювання та постійно змінюються норми, вимоги та правила, підтримувати постійно актуальний стан документів стає все складніше. Наші фахівці допомагають заощадити при цьому і час, і кошти, щомісячно упорядковуючи інформацію щодо змін, скасування, нових НД, прийнятих протягом місяця.

— Чи відчуває на собі зміни у системі технічного регулювання пересічний споживач?

— На етапі реформування системи, пересічний громадянин опинився не у найкращому положенні. З метою створення сприятливих умов для ведення бізнесу в Україні було запроваджено мораторій на проведення перевірок підприємців контролюючими органами до кінця 2015 року. Такий мораторій зрештою послаблює тиск на бізнес, але з іншого боку, не передбачає ефективного та дієвого механізму захисту споживачів, які залишаються фактично незахищеними. Про це говорить і статистика звернень споживачів до ДП «Укрметртестстандарт» щодо надання допомоги, що суттєво зросла за останній рік. Відсутність тривалого контролю призвело до збільшення зловживань деякими недобросовісними господарюючими суб'єктами, внаслідок чого населення залишилось практично безсилим у захисті своїх прав та подоланні явних порушень. ▶

— **На що спрямована діяльність ДП «Укрметртестстандарт» у сфері стандартизації?**

— Важливим напрямом діяльності нашого підприємства залишається робота 7 ТК, секретаріату яких веде ДП «Укрметртестстандарт», зокрема участь у розробленні ТР, гармонізації стандартів, а також надання допомоги підприємцям у ході упровадження ТР під час виробництва продукції.

Починаючи з 1992 року, ТК гармонізовано з міжнародними та європейськими 566 нормативних документів. У даний час наше підприємство як асоційований член бере участь у роботі ще 15 ТК. Нашими фахівцями розроблено 7 ТР, гармонізованих із європейськими директивами.

ДП «Укрметртестстандарт» веде унікальний автоматизований Фонд чинних технічних умов «ТУ України», який містить близько 46 000 найменувань, утримує Фонд нормативної документації, який

налічує близько 27 000 найменувань, — перший за кількістю документів, після головного фонду нормативних документів.

ДП «Укрметртестстандарт» з метою захисту прав та інтересів споживачів проводить незалежну споживчу експертизу товарів (послуг) щодо їх відповідності нормам чинного законодавства, чинних нормативно-правових актів, вимогам нормативної та технічної документації, а також встановлення причин невідповідності об'єкта експертизи чинним вимогам. Результатом експертизи є експертний висновок, який має статус офіційного документа та може бути використаний суб'єктом господарювання для пред'явлення до постачальників (виробників) майнових претензій за неналежне виконання ними умов контрактів (договорів), а також для захисту своїх інтересів у судовому порядку.



Юрій Володимирович Кузьменко, заступник генерального директора з метрології та наукової діяльності ДП «Укрметртестстандарт»

— **Юрію Володимировичу, 1 січня 2016 року набула чинності нова редакція Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність». У чому полягала необхідність її розроблення?**

— В Україні, як спадщина радянських часів, значною мірою за аналогією з Росією та під тиском участі в органах СНД, існують громіздкі, надто централізовані, забюрократизовані, неефективні структура та механізми управління метрологічною системою. Нині Україна прагне приєднатися до європейського співтовариства, тож має привести свою нормативну базу у відповідність до європейської. Тому необхідність розроблення нової редакції Закону зумовлена тим, що положення чинного Закону не відповідають європейським директивам, нормам і стандартам у сфері метрології та метрологічної діяльності.

З підписанням Угоди про Асоціацію з ЄС, виникла потреба у гармонізації основних для технічної та економічної сторін життя українського суспільства понять «технічне регулювання», «система стандартизації», «оцінка відповідності», «метрологічна система» тощо з європейським законодавством. Значна частина метрологічних термінів та визначень чинного Закону не відповідають термінам і визначенням Міжнародного словника основних та загальних метрологічних термінів.

На шляху побудови сучасної інфраструктури в Україні Закон «Про метрологію і метрологічну діяльність» пройшов довгий і тернистий шлях, аж доки не було прийнято його остаточну редакцію. Багато що у ньому не просто нове, а на перший погляд здається «революційним».

— **Що взято за основу у побудові національної метрологічної системи?**

— **Що взято за основу у побудові національної метрологічної системи?**

— Документи та рекомендації Міжнародної організації із законодавчої метрології (OIML), Метричної конвенції та Міжнародної організації з акредитації лабораторій, директиви ЄС, Угоди СОТ та Угоди про технічні бар'єри в торгівлі є основним джерелом інформації для створення національної метрологічної інфраструктури. За словами найбільш авторитетних у галузі світової метрології фахівців, «Закон не має аналогів у жодній з європейських країн та є законом «майбутнього».

— **Якою є мета нової редакції Закону?**

— Головною метою Закону є встановлення на основі положень Угоди про технічні бар'єри у торгівлі єдиних правових та організаційних засад діяльності у сфері технічного регулювання шляхом врахування вимог нещодавно прийнятих Законів України «Про стандартизацію» і «Про технічні регламенти та оцінку відповідності». Щоб забезпечити дію нового Закону, ще потрібно прийняти близько 40 підзаконних актів.

Загалом, прийняття нової редакції Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» сприятиме створенню умов для розвитку вітчизняного виробництва шляхом підвищення його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках, розвитку підприємств-виробників засобів

виміральної техніки (ЗВТ) в Україні, а також є одним із кроків України до європейської інтеграції.

— **Які зміни передбачає Закон?**

— За новим Законом відбудеться розмежування регуляторних, наглядових (контрольних) та господарських функцій, адміністративних та господарських послуг, звуження сфери нормативного регулювання метрологічної діяльності, розширення застосування механізмів акредитації для підтвердження компетенції суб'єктів, що здійснюють метрологічну діяльність тощо.

Загалом він передбачає три види метрологічної діяльності: перевірку законодавчо регульованих ЗВТ, які перебувають в експлуатації, оцінювання відповідності ЗВТ вимогам ТР, які теж набули чинності з 2016 року, та калібрування ЗВТ. До речі, Законом передбачено калібрування у добровільному порядку, щоправда, це доволі умовна добровільність.

Планується також створення чотирьох науково-метрологічних центрів у Києві, Львові, Харкові та Івано-Франківську, які займатимуться науковою діяльністю, створюватимуть та зберігатимуть національні еталони тощо. Національний еталон — це еталон, який має найвищі характеристики в країні та не обов'язково є державним. Ще один новий термін — «максимально-допустима похибка», яка визначатиметься до кожної групи виміральної техніки. Між іншим, усі ЗВТ буде поділено на певні категорії, до кожної з яких висуватимуться окремі вимоги.

Також заплановано створення єдиного потужного «інспекційного конгломерату», куди увійде відразу декілька інспекційних служб, в тому числі й інспектори з державного метрологічного нагляду. За якістю ЗВТ, які ще не були в експлуатації, а лише є у продажу, має стежити ринковий нагляд, а за тими, що перебувають в експлуатації, — державний метрологічний нагляд.

Окрім того, ряд статей нового Закону передбачають адміністративну відповідальність за порушення умов і правил проведення перевірки та правил застосування ЗВТ, які використовуються у сфері законодавчо регульованої метрології, у вигляді накладення штрафу на посадових осіб підприємств та організацій незалежно від форми власності, фізичних осіб-підприємців від трьох до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Отже, зміниться термінологія, зміняться деякі підходи до різних аспектів метрологічної галузі, однак єдність і точність вимірювань та дотримання прав споживачів продукції й послуг залишаться пріоритетними. Як відомо, у високорозвинених державах світу до точності вимірювань ставляться з усією відповідальністю. Більше того, ця відповідальність значно серйозніша, ніж в Україні, й бажаючих свідомо порушувати метрологічні правила в Європі практично немає.

— **Які нововведення відчують на собі пересічні споживачі?**

— Усі засоби обліку енергоресурсів, як і раніше, підлягатимуть обов'язковій повірці із збереженням визначених міжповірочних інтервалів. Проте, періодична перевірка, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) ЗВТ, результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті для побутових потреб електричну і теплову енергію, газ і воду, що є власністю фізичних осіб, здійснюватимуться за рахунок суб'єктів господарювання, які надають послуги з електро-, тепло-, газо- і водопостачання. Вони ж нестимуть і відповідальність за їх своєчасність. Щоправда, витрати на перевірку заздалегідь будуть закладені у тарифах на послуги.

— **Щоб Ви порадили фахівцям-метрологам, підприємцям?**

— У першу чергу, уважно вивчати новий Закон та відповідні тісно пов'язані із ним інші законодавчі акти, а саме Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», «Про стандартизацію», «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» тощо. Стежити за нормативно-правовими актами, які обов'язково будуть прийняті незабаром. Будувати свою роботу у такий спосіб, щоб у жодному разі не порушувати вимог законодавства, адже з низькою якістю продукції та недотриманням метрологічних норм та правил у Європі наші підприємства непотрібні та й на внутрішньому ринку втриматися на плаву буде важко.



Віктор Давидович Ример, перший заступник генерального директора ДП «Укрметртестстандарт» з підтвердження відповідності продукції, послуг, систем якості та наукової діяльності, директор «УкрТЕСТ»

— **Вікторе Давидовичу, як сертифікація сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції?**

— Передусім, це — забезпечення довіри споживача до сертифікованої продукції. За 20 річний термін існування державної системи сертифікації споживач звик звертати увагу на наявність сертифіката та Знаку відповідності. Товар, маркований Знаком

відповідності, викликає більше довіри, ніж товар без нього. Ще один важливий фактор — впевненість розповсюджувачів продукції у тому, що вони реалізують якісну та безпечну продукцію, яка відповідає вимогам українського законодавства, стандартам, нормам і правилам.

Торговельні мережі надають перевагу продукції, яка супроводжується сертифікатом відповідності. Враховуючи міжнародне визнання ДП «Укрметртестстандарт», сертифікована ним продукція може отримати знак СЕ та безперешкодно потрапляти до країн ЄС.

— Із якою метою ДП «Укрметртестстандарт» запровадив власний знак відповідності UCSM?

— ДП «Укрметртестстандарт» запровадив власний знак відповідності продукції за аналогією досвіду європейських органів з сертифікації. Право використання цього Знаку виробник і постачальник отримують на добровільних засадах за умови відповідності продукції вимогам, встановленим до неї в Україні. Наявність знаку UCSM на продукції — це вагомий аргумент для споживачів під час її вибору щодо безпечності та якості.

Підприємство, якому надано право маркування продукції Знаком UCSM, отримує допомогу з боку ДП «Укрметртестстандарт» у вирішенні спірних питань, пов'язаних з безпечністю та якістю маркованої знаком продукції. На сьогодні потужні підприємства України, зокрема, фабрика «Рошен», та іноземні компанії, зокрема «Амвей», отримали право маркування продукції Знаком UCSM.

— Яким чином сертифікація продукції впливає на участь підприємств у тендерах?

— Згідно з законодавством України центральні органи виконавчої влади та державні підприємства, як правило, здійснюють закупівлю товарів на підставі результатів тендерної процедури. При цьому, зазвичай, обов'язковою вимогою є наявність сертифіката відповідності та сертифіката на запроваджену систему управління. Таким чином, наявність сертифіката ДП «Укрметртестстандарт» є передумовою успішної участі у тендерах та надає перевагу перед конкурентами.

— Як відбувається контроль та нагляд за безпечністю та якістю продукції з боку держави?

— Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 №442 створено Державну

службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів, на яку покладено державний нагляд, в т.ч. ринковий, за безпечністю та якістю промислової та харчової продукції. З назви новоствореної служби бачимо, що питанню безпечності харчових продуктів, однією із складових якої є обов'язковість застосування системи ХАССП, буде приділятися особлива увага з боку контролюючих органів. Добровільна сертифікація системи ХАССП слугуватиме доказом її впровадження на підприємстві.

При перевірках як харчової, так і промислової продукції, обов'язково буде розглядатись питання її відповідності чинним в Україні вимогам щодо безпечності та якості. Згідно з п. 13 ст. 23 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» органи ринкового нагляду під час процедур беруть до уваги сертифікати відповідності, протоколи випробувань, висновки експертизи, видані акредитованими органами з оцінювання відповідності. Тому, якщо виробник (постачальник) зможе пред'явити сертифікат відповідності як на продукцію, так і на систему управління, виданий авторитетною організацією, це значно спростить процес доказу відповідності продукції встановленим до неї вимогам в Україні.

— Роль сертифіката відповідності ДП «Укрметртестстандарт» щодо вирішення спірних питань з контролюючими органами, громадськими організаціями та ЗМІ?

— У випадку виникнення претензій з боку контролюючих органів, громадських організацій та ЗМІ щодо питань безпечності, якості продукції та її маркування наявність сертифікатів відповідності, виданих незалежним органом з сертифікації — ДП «Укрметртестстандарт», буде слугувати вагомим аргументом, що виробник або постачальник добросовісно виконує вимоги законодавства України та робить усе можливе для забезпечення впевненості споживачів у безпечності та якості своєї продукції.

Крім того, згідно з політикою ДП «Укрметртестстандарт», його фахівці надають допомогу у вирішенні спірних питань щодо безпечності та якості продукції, яка пройшла сертифікацію у ДП «Укрметртестстандарт», шляхом надання консультацій, письмових роз'яснень та участі у судових розглядах. ■

(За матеріалами ДП «Укрметртестстандарт»)